

«Արեւիկոյեան դէմ երբ երէցփոխանը եկեղեցւոյն բանալիները կառնու, երբ դիւղե եկեղեցւոյն զանգակը կ'հնչէ, կարելի է երբեմն տեսնել քահանայն յամադիրքը ձեռքին՝ կամ իւր մրգաստանի խնձորենիներուն տակ կամ ըլլի մը բարձր ուղիններուն վերայ, որ կը ծծէ դաշտերուն անոյշ ու մաքուր օդը, որ երբեմն կանգ կառնու սրբազան քերթուածոց մէկ տունը կարգաւ, կամ հովտին երկնակամարն ու հորիզոնը զիտելու համար, իսկ յետոյ ծանրաքայլ կիջնայ վար՝ բնութեան և անոր հեղինակին սուրբ ու հրեշտակական հայեցողութեամբը զբաւուած ու զմայլած:

«Ահա այս է նորա կեանքն ու զուարճութիւնները. նորա մազերը կալեորին, ձեռքերը կսկսին դողգոջիլ սկիհը վերցընելու ատեն, նորա բեկեալ ձայնը այլ ևս չկրնար կատարել Արթուրին սրբոցը, բայց տակաւին կ'հնչէ իւր Զօտի սրտերուն մէջ. նա կ'մեռնի, անգիր տապանաքարը կնշանակէ նորա դամբանին տեղը իւր եկեղեցւոյ դրանը քով: Ահա սահած կեանք մը, յաւիտեան մոռցուած մարդ մը: Վայց այս մարդը գնաց հանգչելու յաւիտեանութեան մէջ, ուր առաջուց կապրէր նորա հօգին. նա զոր ինչ պարտն էր առնել այս կենաց մէջ՝ ըրաւ, նա շարունակեց անմահ վարդապետութիւն մը, իրբեւ օդակ ծառայեց հաւատոյ և առաքինութեան անհուն շղթային և յետագայ սերնդոց համար թողուց մէկ հաւատք, մէկ օրէնք և մէկ Աստուած, »:

Արանի՛ այսպէս ապրող քահանայից և քրիստոնէից:

ՀԱՅՈՐՐԻ.

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆՆ ԿՐՈՆԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՐԻՆԻ ԱՊԱՅՈՅՅ

ԱՆՈՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅՆՈՒԹԵԱՆ.

Վերաւանալով մաքուր այն հին ժամանակները, յորս տակաւին բոլոր ազգերը կռապաշտ էին, կենթադրեմ թէ Յիսուս Հրէաստանի մէջ նոր շրջագայելու սկսած ժամանակը՝ իւր կրօնը քարոզելու համար՝ պատահած լինի քաջահմուտ փիլիսոփայի մը այն ժամանակուան աշխարհի յարգած բոլոր գիտութեանց եւ նորա հետ հետեւեալ խօսակցութիւնը ունեցած:

— Ի՞նչ գիտաւորութեամբ, կ'հարցանէ փիլիսոփայն Յիսուսին, այդպէս կը շրջագայիս Հրէաստանի քաղաքաց եւ գիւղօրէից մէջ եւ նոր վարդապետութիւն կուսուցանես ժողովրդեան:

Իմ գիտաւորութիւնս է, պատասխան կուտայ Յիսուս, վերանորոգել բոլոր աշխարհի սովորութիւնները, փոխել բոլոր ազգաց կրօնը, կործանել իրենց պաշտած աստուածոց պաշտամունքը ճշմարիտ Աստուածը պաշտել տալու համար, եւ որչափ ալ զարմանալի թուի ձեռնարկս, յաջողութեանը վերայ անտարակոյս եմ:

— Բայց միթէ Սոկրատէն իմաստունն էր, Պլատոնէն աւելի պերճախօսն կամ Հռովմն ու Յունաստանը փառաւորած գեղեցիկ հանճարներէն աւելի՞ յաջողակ:

Ես չեմ պարծենար մարդկային իմաստութիւն ուսուցանելու. ես այն գովաբանեալ իմաստնոց իմաստու-

Թեանը յիմարութեամբ պիտի յաղթեմ, եւ այն յեղափոխութիւնը, որոյ փորձը չհամարձակեցան գոնեա մէկ քաղաքի մէջ ընել, ես զայն կուզեմ կտտարել ամբողջ հողագնտի վերայ իմ եւ աշակերտացս ձեռքովը:

— Բայց գոնէ աշակերտներդ իրենց տաղանդով, վարկով, արժանաւորութեամբ ու հարստութեամբ այնպէս կրփայլեն, որ Վիկէոնի եւ Փորթիքի*) շուքը ազոտացընեն եւ իրենց ետեւէն դիւրաւ ձգեն բազմութիւնը:

Այ, իմ առաքեալներս տգէտ ու աղքատ մարդիկ պիտի լինին Ժողովրդեան մէջէն ընտրուած, Հրէից ազգէն ծագումն առած, այն ազգէն որ բոլոր միւս ազգաց ատելի է. այնու ամենայնիւ ես նոցա ձեռքով յաղթանակ պիտի կանգնեմ փիլիսոփայից եւ աշխարհային զօրութեանց դէմ՝ ինչպէս նաեւ բազմութեան վերայ:

— Ուրեմն դու Ազեքսանգրի կամ Կեսարի լէգէոններէն աւելի անյաղթ լէգէոններու վերայ յոյսդ դրած ես, որոնք սարսափ ու արհաւիրք կաանէին իրենց առջեւէն, եւ այնու հարկադիր պիտի լինիս ընդհանուր ազգաց ոտքդ լցնելու:

Այ, սէ, այդպիսի դիտաւորութիւններ բնաւ չունիմ, հասրտ կուզեմ որ իմ առաքեալներս գառնուկներու պէս հեզ լինին, իրենց վերը երկնցընեն դահճաց առջեւ. իսկ սուր քաշելը իմ օրէն-

քըս թագաւորեցնելու համար՝ մեղք պիտի համարուի իրենց:

— Ուրեմն դու կ'յուսաս որ կայսրներ, ծերակոյտը, դատաւորները, նահանգապետները գլխովին ձեռնառու կլինին քո ձեռնարկութեան:

Այ, բոլոր զօրութիւնները ընդդէմ պիտի ելնեն ինձ, աշակերտներս դատաւորաց առջեւ պիտի տարուին, հալածուին, սպանուին եւ երեք դար շտուռակ պիտի տքնին արեան հեղեղի մէջ ընկղմել կրօնս եւ քարոզիչներս:

— Բայց ի՞նչ գրաւիչ բան պիտի ունենայ քո վարդապետութիւնդ բոլոր տիեզերքը իրեն գրաւելու համար:

Իմ վարդապետութիւնը, կզատասիրանէ Յիսուս, անխմանալի դադանեաց վերայ պիտի լինի, անոր Բարոյական աւելի հասարակութիւնը, անոր հարստութիւնը, աշակերտներս ինձ համար պիտի հրատարակեն թէ մոռերի մէջ ծրնած եմ, աղքատ ու վշտալի կեանք անցուցած. կրնան յաւելուլ եւս, որ խղի վերայ պիտի մեռնիմ. վառն զի արդարեւ այս տեսակ մահուամբ փճուկուած է ինձ մեռնել: Այս ամենը բարձրաձայն պիտի քարոզուի, պիտի հաւատան մարդիկ եւ այժմէն կասեմ ձեզ որ աշխարհը օր մի պիտի պաշտէ զայն:

— Այսինքն թէ՛ կզատասիրանէ վերջապէս փիլիսոփան ցաւակցական ճայնով մը՝ դու կուզես գիտունները լուսաւորել տգէտներու ձեռքով, տէրութիւններուն յաղթել տկար մարդոց ձեռքով, յանկուցանել բազմութիւնը անոր ախտերը հարուածելով, աշակերտներ ունենալ անոնց չարչարանք:

(*) Lycée, Portique — Աւորժոց, որահ փիլիսոփայութեան

աստեղութիւն, նեղութիւն եւ մահ խոս-
տանալով. գահընկէց ընել Ողիմպոսի
աստուածները եւ զքեզ նոցա տեղ
պաշտել տալ. զքեզ՝ որ պիտի բեւեռիս
կրսեա խաչափայտի վերայ չարագործի
եւ ամենէն անարգ ստրկի նման Գիտ-
ցիւր որ այդ գիտաւորութիւնը ան-
մըտութիւն է, շուտով հասարակաց
երգիծաբանութիւնը խօսքս կճշգրտէ:
Քո անածին յաջողութեան համար պէտք
կլինի բոլոր մարդկային բնութիւնը նո-
րոգել ի հիմանց. ուստի աշխարհի քա-
րոյական յեղափոխութիւնը այդ քո ա-
ռաջարկած միջոցներով այնչափ կարելի
է. որչափ անհնար է այս աշխարհի նիւ-
թական վերանորոգութիւնը. եւ քո
ձեռնարկին յաջողութեանը հաւատա-
լու տեղ՝ ես աւելի շուտով կրնամ հա-
ւատալ թէ՛ դու մէկ խօսքով կարող ես
շարժել երկիրը եւ երկնից հաստատու-
թենէն թօթալիել արեգակն ու աստեղ-
ները:

Ահա այսպէս կերեւակայեմ թէ իս-
տած կլինէր կամ մտացած փիլիսոփայ
մը, եթէ Յիսուս հաղորդած լինէր նմա
իւր գիտաւորութիւնը հեթանոսական
աշխարհը քրիստոնէութեան փոխար-
կելու նկատմամբ: Անշուշտ յաջողու-
թիւնը այնչափ անկարելի էր քստ կար-
ծեաց մարդկային մտաց, որչափ որ առ-
ջի բերան փիլիսոփայից ըրած դատողու-
թիւնը մեղ աւելի խմաստուն կերեւի: Եւ
ահա ինչ որ մարդկօրէն անկարելի էր
կատարուեցաւ, աշխարհիս խմաստութիւ-
նը շփոթուեցաւ: Հասարակաց մտքերը
խռնուեցան, խաչափայտին յիմարու-
թիւնը յազթանակեց տիեզերաց խմաս-

առեթեան վերայ, եւ այս խոկ է անմահ-
հաիւան արձանն աստուածայնութեան
Քրիստոսնէական կրօնի: Այժմ' ի հար-
կէ դուք կը հասկանաք այն արժանայի-
շատակ եւ եղական խօսքը գիտուն մի-
աեկնագրի մը թէ՛ «Տէր եթէ Քրիստո-
սնէութեան կապուելովս՝ կսխալուիմ՝
դու ինքնին զիս խաբեղիր: Վասն զի
հաստատուած է այն կնքով՝ զոր քո
ձեռքը միայն կարող էր տպաւորել զի-
րան: Տէր, եթէ «Իսկ էյէ, է Էէ՛ Իսէէսկ
է՛հ:»

Աղբյուր (ՊԵՆՏԵՐՆԱ)

Քաղաքի և Գյուղերի միջև

ՀԱՅԿԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ԴԱՏՄԱԿԱՆ

ԱՐՄԵՐԱՅ ԱՅԺՄԵՆ ԳԻՐՔԸ ԵՒ ՁԵՐԸ:
(ԱՆՅԷՄԼ Դ--ԷՆ ՏԵՄԵՃ):

Արմաւրայ բլուրը՝ որոյ վերայ եղած է
 քաղաքը, դաշտի երեսում բարձրացած
 Արաստայ հին անցքի վրայ հիւսիսի կող-
 մից՝ իւր տարածութեան մակերեսովը
 հանդերձ իւր արեւմտեան հիւսիսային խո-
 նարհ բազուկովը հաղիւ երեք վերած
 շրջապատ կունենայ, իսկ իւր բարձրու-
 թիւնը երկրի երեսէն զրեթէ կէս վերած
 զգաղաթն:

Բ-լուրի հիւսիստեղծը միայն է գառ ի
վեր, ընդ որ ճանապարհն է ցրագամն.
խսի միւս երեքին կողմանքն զահալէժ են
բոլորովէն. արեւմտեան բազուկը գրեթէ
ստորոտէն կսկսի, և երկարելով առ ի շեղ